

ІНТЭРНАЦЫЯНАЛІЗАЦЫЯ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ (НА ПРЫКЛАДЗЕ ПРАДМЕТНАЙ СФЕРЫ “ІНТЭРНЭТ”)

Урбан М. А.

*Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі
г. Мінск, Рэспубліка Беларусь*

Пятрова Н.Я. – к.філал.н., дацэнт

Артыкул прысвечаны працэсу глабалізацыі ў сучасным грамадстве, а таксама ўплыву інтэрнацыяналізацыі на сучасную беларускую мову. Разглядаецца паняцце інтэрнацыяналізацыі. Вызначаецца вартасці і недахопы гэтага працэсу ў дачыненні да функцыянавання беларускай мовы, адзначаецца роля амерыканізмаў у беларускім грамадстве.

Як вядома, тэхналагічная рэвалюцыя ў сферы сучаснай камунікацыі зрабіла магчымым больш цесна ўзаемаадносіны паміж людзьмі і сацыяльнымі групамі ва ўсім свеце, што дазволіла дасягнуць больш зручнай і зразумелай чалавечай камунікацыі. Гэта дало пачатак працэсу глабалізацыі і інтэрнацыяналізацыі сусветных эканомік, культур і моў розных краін. Нават не ўлічваючы тое, што гэтыя працэсы пачаліся зусім нядаўна адносна ўсведамлення нацыямі сваіх адрозненняў, ужо прыкметна адаптацыя кожнай мовы да ўжывання ў інтэрнацыянальнай прасторы. Гэта адаптацыя адбываецца пад уплывам найбольш пашыраных сусветных моў, СМІ, інтэрнэту і інш., што садзейнічае захаванню ўнікальнасці, адзінства мовы і культуры кожнага народа.

У цяперашні час беларуская мова выкарыстоўваецца большасцю носьбітаў неактыўна. Часцей за ўсё як сродак камунікацыі ў нашай краіне выступае руская мова, афіцыйная і дзяржаўная мова ў Рэспубліцы Беларусь побач з беларускай. Звернем увагу, што сёння адзначаецца выключная роля вылічальных тэхналогій у паўсядзённым жыцці грамадства, у тым ліку на тэрыторыі Беларусі. Так, інтэрнэт дазволіў беларусам размаўляць з носьбітамі іншых моў, найперш з англамоўным грамадствам, што прывяло да з'яўлення шматлікіх амерыканізмаў у лексічнай сістэме сучаснай беларускай мовы. Разгледзім гэты працэс падрабязней.

У навуковых працах адзначаецца, што інтэрнацыяналізацыя – тэндэнцыя, выражаная найперш у навуковым маўленні з выкарыстаннем вялікай колькасці запазычаных тэрмінаў, зразумелых носьбітам розных моў [1, с. 12]. А. А. Лукашанец звяртае ўвагу, што “з тэндэнцыяй да інтэрнацыяналізацыі звязана ў першую чаргу інтэнсіўнае папаўненне слоўнікавага складу беларускай мовы непасрэднымі запазычаннямі з іншых моў (пераважна англа-амерыканізмамі) і вытворнымі лексічнымі адзінкамі з іншымі элементамі (базавымі і фармантнымі)” [2, с. 7]. У паўсядзённым жыцці часта не адрозніваюць значэнне слоў “інтэрнацыяналізацыя” і “глабалізацыя”, але ў некаторых выпадках гэта адрозненне вельмі важна. Даследчыкі робяць наступную выснову: “Глабалізацыя мовы – гэта працэс, падчас якога ўсе формы моўнай сістэмы пераўтвараюцца ў адзіную глабальную моўную сістэму. Мова, якая ідзе ў сваім развіцці па шляху глабалізацыі, безумоўна, мае шэраг пераваг перад іншымі мовамі” [3, с. 352]. Спавядліва падкрэсліваецца, што такой мовай у выпадку глабалізацыйных моўных працэсаў з'яўляецца англійская [4, с. 211]. Таму ў нашым разуменні глабалізацыя – гэта працэс, які дазваляе аб'яднаць эканомікі і грамадствы свету, а інтэрнацыяналізацыя – гэта працэс, які дазваляе мове быць сродкам глабалізацыі.

Краіны і народы ўсяго свету існуюць ва ўмовах узаемаўплыву. Тэмпы развіцця цывілізацыі і ходу гістарычных працэсаў зрабілі непазбежнымі глабальныя ўзаемаадносіны, што вядуць да змен традыцый, культуры, жыццёвага ўкладу [4, с. 210], а гэта значыць, што змен у сучасных мовах, звязаных з іх уплывам адна на адну, не пазбегнуць. У нашым выпадку, англійская мова ўздзейнічае на беларускую. У прыватнасці, адбываецца актыўная яе амерыканізацыя, але гэта датычыць не толькі беларускай, але і многіх іншых моў. Вам могуць быць знаёмыя такія словы, як *дылер*, *хакер*, *дэмпінг*, *холдынг*, *дылінг*, *роўмінг*, *брэйк*, *шоп*, *маркет*, *дылерства*, *андэграунд*, *брэйк-данс*, *брэйкер*, *дылінг*, *дэмпінг* і мноства іншых, што з'яўляюцца амерыканізмамі, але зразумелыя ва ўсім свеце [2, с. 7]. Што датычыцца інтэрнэту, ён таксама мае ўласцівыя сабе найменні-амерыканізмы, напрыклад, *лайк*, *пост*, *рэпост*, *спам*, *браўзар*, *сайт*, *файл*, *маркетынг*, *піяр*, *кантэнт*, *тэг* і інш. Гэтыя словы разумее амаль кожны сучасны жыхар нашай Планеты.

У адносінах да такіх працэсаў, як глабалізацыя, інтэрнацыянальнасць і амерыканізацыя мовы існуюць аргументы за і супраць. Лічыцца, што ні запазычання, ні жарганізмы не маглі б гэтак хутка заняць вызначанае месца ў сістэме мовы, калі б не былі запатрабаваныя грамадствам [4, с. 212]. Таксама адзначым, што ў выніку ўзаемадзеяння культур важна захаваць нацыянальныя каштоўнасці кожнай мовы. Аднак з пункту гледжання рацыяналізацыі, запазычванне гатовых новых слоў, бесумненна, становіцца працэс [4, с. 213].

Нягледзячы на папулярнасць і асобныя вартасці амерыканізацыі, існуюць і супрацьлеглыя думкі. Улічваючы тое, што вялікі аб'ём інфармацыі людзі ўспрымаюць з СМІ, у якіх амерыканізацыя лічыцца штодзённасцю, беларуская мова сёння безабаронная ва ўмовах сучаснай глабалізацыі [5, с. 72]. Падкрэсліваючы ўплыў СМІ, маніпуляцыя масавай свядомасцю прымушае людзей прымаць новыя каштоўнасці і сэнсы як частку сваёй уласнай індывідуальнасці. Падобная «экспансія» масавай культуры размывае межы паміж субкультурамі ўнутры цэласнай нацыянальнай культуры [5, с. 73].

Такім чынам, працэсы інтэрнацыяналізацыі і глабалізацыі аказваюць вялікі ўплыў на мовы свету, у тым ліку і на беларускую, шляхам укаранення ў яе лексічную сістэму шматлікіх амерыканізмаў і іншых запазычанняў, якія, з аднаго боку, аблягчаюць міжнародныя зносіны, але з другога змяншаюць унікальнасць і самабытнасць мовы. Гэтыя працэсы прымаюцца па-рознаму носбітамі беларускай мовы, сведчаць пра тое, што такія лексічныя працэсы адначасова аказваюць як станоўчае ўздзеянне, так і негатыўнае.

Спіс выкарыстаных крыніц:

1. Албут, А. А. Беларуская мова (прафесійная лексіка): вучэб.-метад. дапаможнік. У 3 ч. Ч. 2 : Лексічная сістэма беларускай мовы. Тэрміналогія / А. А. Албут, Н. Я. Пятрова. – Мінск : БДУИР, 2024. – 124 с.
2. Лукашанец, А. А. Беларуская мова ў пачатку XXI ст. / А. А. Лукашанец // *Веснік Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта*. – 2009. – №1. – С. 4 – 10.
3. Некипелова, И. М. Глобализация языка: неизбежность или необходимость? / И. М. Некипелова // *Современные исследования современных проблем*. – 2015. – № 3 (47). – С. 351 – 362.
4. Должикова, А. В. Русский язык в интернете: личность, общество, коммуникация, культура / А. В. Должикова, В. В. Барабаш. – Москва: РУДН, 2017. – 544 с.
5. Дедкова, Г.И. Интернационализация языка в условиях глобализации: плюсы и минусы. развитие языка в современном мире / А. В. Должикова // *Человеческий капитал*. – 2020. – №5. – С. 71 – 75.